

i 1997. Spørgsmålet, der vil blive rejst i det følgende, vil være, om det er hensigtsmæssigt med en yderligere vækst inden for denne institutionstype, eller om der skal sættes på en større institutionel differentiering, dvs. om dele af væksten skal kanaliseres andre steder hen.

Traditionelt har universiteternes primære rolle været at levere uddannelsesforløb præget af en tæt integration mellem uddannelse og forskning (såkaldt forskningsbaseret uddannelse), og dermed uddanne forskningsprægede og egnede kandidater til erhvervslivet, uddannelsessektoren, den offentlige sektor, forskningssektoren selv mv. Det voksende studenternes har imidlertid tvunget universiteterne til i stigende grad at fokusere på masseuddannelse og har dermed i varierende grad presset dem væk fra deres oprindelige formål. På denne måde sker der en gradvis afkobling mellem forskning og uddannelse.

Dette har bl.a. betydet, at målet om en forskningsbaseret uddannelse nogle steder ikke kan nås. De fleste evalueringsrapporter, der har beskæftiget sig med forholdet mellem forskning og uddannelse, peger på dette. Specielt på bachelorniveau er det deltidslærere – og altså ikke fastansatte forskere – der varetager en stadig større del af undervisningen, hvilket betyder, at de studerende kun modtager forskningsbaseret uddannelse i begrænset omfang. I en evaluering af dansk-uddannelserne hedder det f.eks. at »anvendelsesgraden af deltidslærere er alt for høj set i forhold til kravet om, at universitetsuddannelser skal udbyde forskningsbaseret uddannelse«. I en evaluering af jurauddannelserne hedder det, at uddannelserne bl.a. ved Københavns Universitet »har vanskeligt ved at indfri målsætningen om en forskningsbaseret uddannelse. Der er simpelthen ansat for få fastansatte undervisere til det kan lade sig gøre«. Andre evalueringer peger i samme retning.

Ovenstående tendens slår som nævnt hårdest igennem på bachelordelen, hvorimod kandidatoverbygningen stadig synes friholdt. Imidlertid betyder studenternes her, at den virkelige frontforskning ind imellem ikke længere har mulighed for at udfolde sig i »rigtige« universitetsmiljøer, men i stedet må opbygges i enheder uden (direkte) kobling til undervisningsmiljøer for at give forskerne mulighed for at koncentrere sig om deres forskning. Dette er en generel international tendens, som i Danmark kommer til udtryk gennem centerdannelser, forskerparker, sektorforskningsinstitutter mv.,

som jo netop er kendetegnet ved, at forskerne ikke nødvendigvis viderebringer deres frontforskning til studerende. Dette er en uheldig tendens, i hvert fald hvis målet er, at studerende ved landets universiteter skal undervises på højeste (internationale) niveau. Samtidig er det ud fra en overordnet betragtning uheldigt, at de (bedste) studerende ikke har samme mulighed for at indgå som en aktiv ressource i samarbejdet med landets bedste forskere.

I sin essens er universiteternes problem således – ud fra en snæver betragtning – at der kommer for mange personer ind i forhold til den finansielle og forskningsmæssige kapacitet. Dette betyder betydeligt frafald, faldende kvalitet og et for stort pres på lærerkræfter, lokaler og laboratorier. At den stigende søgning til de videregående uddannelser i så høj grad blev rettet mod universiteterne er ikke udtryk for en uddannelsespolitisk prioritering, men snarere et udtryk for, at de uddannelsessøgende ikke opfatter alternativerne som attraktive nok i forhold til universitetsuddannelserne. Dette kan bl.a. illustreres ved, at de steder uden for universitetssektoren, hvor søgningen er stor, typisk er dem, hvor der ikke findes en naturlig pendant på universiteterne, f.eks. læreruddannelserne. Der er imidlertid ikke tvivl om, at arbejdsmarkedet – ikke mindst det private – hellere så, at flere tog mere erhvervsrettede (og kortere) uddannelser samtidig med, at de mere vidensintensive afdelinger og virksomheder også meget gerne så, at forskeruddannelserne var forbeholdt færre, men bedre egnede studerende.

3. FREMTIDENS INSTITUTIONER

Som det fremgik af de foregående afsnit, er der en lang række faktorer med udspring i institutionernes størrelse og deres funktion og opbygning, som i stigende grad gør det svært for dem at leve op til de krav og udfordringer, som udviklingen stiller. Dette er gået op for mange institutioner, som i stadig større grad finder sammen i forpligtende samarbejdsaftaler og fusioner. Fusionerne bygger alle på en erkendelse af, at det er nødvendigt at skabe en fornøden »kritisk masse« i den faglige bredde og dybde, hvis institutionerne fremover skal have finansiell dækning for at kunne levere uddannelse og forskning på et højt internationalt niveau.